

دانشگاه پیام نور شیراز

پایان نامه :

برای دریافت درجه ی کارشناسی ارشد

در رشته ی : زبان و ادبیات فارسی

دانشکده : ادبیات و علوم انسانی

گروه علمی : زبان و ادبیات فارسی

عنوان پایان نامه :

فرهنگ ، زبان و ادبیات مردم ممسنی

استاد راهنما :

دکتر جلیل نظری

استاد مشاور:

دکتر سید مهدی خیر اندیش

نگارش :

هادی فرهادی

پاییز ۸۸

دانشگاه پیام نور

تصویب پایان نامه / رساله

پایان نامه با نام : فرهنگ ، زبان و ادبیات مردم ممسنی

که توسط هادی فرهادی در مرکز شیراز تهیه و به هیئت داوران ارائه گردیده است مورد

تأیید می باشد. تاریخ دفاع : ۸۸/۱۰/۱۱ نمره : ۱۸/۵ درجه ارزشیابی: **عالی**

اعضای هیئت داوران :

<u>نام خانوادگی</u>	<u>هیئت داوران</u>	<u>مرتبه علمی</u>	<u>امضاء</u>
۱- دکتر جلیل نظری	استاد راهنما	دانشیار	
۲- دکتر سید مهدی خیر اندیش	استاد مشاور	استادیار	
۳- دکتر احمد طحان	استاد داور	استادیار	
۴- دکتر لیلا امینی لاری	نماینده تحصیلات تکمیلی	استادیار	

به نام اُو خِدَی که جُون و مُون دا
محبت دا وُ عشق وُ نون وُ مُون دا
یَه شوَنَم دانشی ری بَلگ هستی
یَه دنیا عشق چی مجنون وُ مُون دا

خداوندی که بی هر روز وُ هر شو
و انگشتش جهان هی ایخِرِه تو
و باهندی مِ گو تا آدمی زاد
مِ گهواره ی زمین در دامن خو

خداوندی که سی آدم پری زاد
یَ جو مهر وُ دو تا بال وُ پری داد
محبت بَهزَه صد تا قرص نونه
همی نُونه جهان داد بر باد

خداوندی که بی صبح و پسینش
زمین و آسمون دنیا وُ دینش
هر چی که مِ خُر جینش بوینی
قشنگ تر سیل بگو زیبا بوینش

تقدیم به :

همه ی استادان ارجمند و فرهیخته ام که از دریای بی کران علم و معرفت شان جرعه ای به قدر چینه ی ناچیزم نوشیدم.

و تقدیم به مادرم گران خانم فرهادی که به راستی گنجینه ی ناطق فرهنگ و ادبیات عامیانه ی مردم ممسنی است.

سپاسگزاری

اکنون که به یاری خداوند پاک نگارش این رساله به پایان رسیده است باید یاد آور شد که هر گامی در گیتی نیاز به راهنمایی دارد ، چنان چه از آغاز خداوند انسان را فرو نگذاشت. در این جا اگر این برگ های تحفه ی درویش را ارزش و اعتباری باشد ، ابتدا منت خدای را عزّو جلّ، و سپس بر من کمینه واجب است رسم ادب را به جای آورده و دین خود را به استادان دلسوز و ارجمندم ادا کنم و به رسم شاگردانه از همه ی آن عزیزان کمال تشکر و قدر دانی به عمل آورده. چرا که:

من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق.

از استاد راهنمای دانشمندم جناب دکتر جلیل نظری که یادگیری عمیق و معلومات کاملشان سرچشمه نامتناهی الهام بخش برایم بود و همواره از راهنمایی های ارزنده و بی دریغشان بهره ها بردم، کمال تشکر و قدر دانی به عمل می آورم.

همچنین ارادت و حسن ادب را به استاد اندیشمند و ارجمندم جناب دکتر سید مهدی خیر اندیش ابراز می دارم که در دوران تحصیل از دانششان بهره ها بردم نیز مشاوره این رساله را صمیمانه به عهده گرفتند و در انتخاب موضوع با این جانب همکاری و مساعدت داشتند و با پیشنهاد های سازند و ارزشمند مرا برای رسیدن به این هدف یاری فرمودند .

همچنین از همسر هنرمندم سرکار خانم بصیرت فرهادی زاده که در دوران تحصیل مشکلات را صبورانه تحمل کردند و در طول این مدت در حروفچینی و کارهای رایانه ای از همکاری ایشان برخوردار بودم صمیمانه تشکر و امتنان را دارم.

در پایان از همه افراد از مناطق مختلف ممسنی به خصوص ریش سفیدان و ملا ها و مطلعین و افراد صاحب نام محلی که در طول این مدت و سفر ها به نقاط مختلف ، این جانب را به گرمی پذیرفتند و در جمع آوری اطلاعات با بنده همکاری کردند کمال تقدیر و تشکر را به عمل می آید .

چکیده :

فرهنگ ، زبان و ادبیات مردم ممسنی

نگارش : هادی فرهادی

فرهنگ ، زبان و ادبیات نانوشته ی هر قومی از جمله مقولاتی است که می توان در آن پژوهش کرد . این گونه پژوهش ها علاوه بر اجر و ثواب جزیل باعث حفظ وافر پژوهنده می شود . این کار علاوه بر علاقه ی پژوهشگر نیاز به ذوق و استعداد ادبی نیز دارد .

در حوزه ی فرهنگ و ادبیات عامیانه دایره ی وسیعی برای تحقیق وجود دارد که باید با حساسیت بیشتر و برخورد با توده ی مردم به کند و کاش پرداخت. فرهنگ ، آداب و رسوم و زبان یک ملت که به رشته ی تحریر در نیامده است ، بهترین مرجع اخذ اطلاعات در حوزه ی جامعه شناسی ، روانشناسی و حتی سیاست گذاری می تواند باشد.

ایل بزرگ ممسنی از دیر باز دارای پیشینه و تاریخ درخشانی بوده است . به راستی قومی که دارای تاریخ است در تمدن یک کشور می تواند نقش داشته باشد . چنین قومی وارث فرهنگ بارور و تأثیر گذاری است.

فرهنگ و ادبیات شفاهی (فولکلوریک) ممسنی برای خوانندگان غیر بومی بسیار جذاب و بدیع می نماید . رساله ی حاضر کوشیده است ، در هفت فصل جداگانه اما مربوط به هم به چندین محور اساسی و پر رنگ در میان مردم ممسنی و گویشوران لری بپردازد . البته باید بدانید با توجه به مجال کم و حجم زیاد کاری نگارنده با عشق و علاقه ی و حساسیت لازم و تحمل مشکلات به تدوین این رساله پرداخته است .

در هر حال در این نوشتار به موضوعاتی مانند آداب و رسوم (سور ، سوگ) باورهای عامیانه ، ادبیات عامیانه (نثر و نظم) سرو ها ، شروه ها ، تک بیت های لری ، لالایی ها ، افسانه ها ، متل ها ، اصطلاحات رایج مانند دعا و نفرین ، زبان زدها (ضرب المثل) و گویش لری و پیشینه ی لر و مردم ممسنی پرداخته شده است.

با همه ی این زحمات باز غنای فرهنگی و دایره کار در این منطقه توان آن را دارد که آیندگان در این حوزه قلم فرسایی کنند تا بلکه بتوانند پژوهش های ارزشمندی را به علاقه مندان ارائه نمایند.

کلید واژه : لری ممسنی ، فرهنگ عامیانه ، آداب و رسوم ، باور ها ، افسانه ها و متل ها، ادبیات شفاهی

فهرس	صفحه
ت	۱-۱
کلیات	۲.....
مقدمه	۱-۱
	۲.....
۲-۱ تعریف ف م ساله و بی ان س ؤال اصلی	تحقیق.....۴
۳-۱ ی شینه ی و ض رورت انج ام تحقیق	ق.....۴
۴-۱ ه	د ف تحقیق.....۴
۵-۱ اهمی ت نظ ری	تحقیق.....۵
۶-۱ اهمی ت ک اربرد ی	تحقیق.....۵
۶-۱ روش انج ام	تحقیق.....۶
۱-۲ وم شناس ی (س) یمای	لر).....۷

- ۲-۲ کوچک و لک و لکر
بزرگ..... ۱۱
- ۳-۲ اصل و نسل و سب لره لرا
..... ۱۳
- ۴-۲ جغرافیای تاریخی، سیاسی و اجتماعی لکر
ها..... ۱۴
- ۵-۲ ریسه واژه ممسنی
..... ۱۶
- ۶-۲ موقعیت شهر کورش در استان سغد و ممسنی های
باستان..... ۱۷
- ۷-۲ هویت قوم ممسنی
..... ۱۷
- ۸-۲ ممسنی ها در گزارش انگلیسی ها
..... ۱۸
- ۹-۲ حدود و موقعیت ممسنی
..... ۲۱
- ۱۰-۹-۲ از نظر ر موقعیت
جغرافیایی..... ۲۱
- ۱۰-۲ تکیلات گذشتہ
..... ۲۳
- ۱۱-۲ شول و شولستان
..... ۲۵
- ۱۲-۲ گذشته ی باستانی..... ۲۶
- ۱-۱۲-۲ باستان شناسی در مناطق لرنشین..... ۲۶
- ۲-۱۲-۲ باستان شناسی و آثار فرهنگی ، تاریخی منطقه ممسنی..... ۲۷

- ۲۹-۱۲-۲ دخمه گورسنگی مادر و دختر یا دی و دور.....
- ۳۱-۱۲-۲ نقش بهرام (بهرام دوم ساسانی).....
- ۳۲-۱۲-۲ برج نورآباد (میل اژدها) (millezdha)
- ۳۳-۱۲-۲ تنگ اژدها.....
- ۳۴-۱۲-۲ فلهیان
- ۳۵-۱۲-۲ شهر لیدوما ،ته ستون های هخامنشی جنجان و سراوان.....
- ۳۶-۱۲-۲ منزلگاه گچگران
- ۳۶-۱۲-۲ دژ سپید(قلعه سفید).....
- ۳۸-۱۲-۲ قلعه سفید در متون تاریخی
- ۳۹-۱۲-۲ قلعه های دیگر ممسنی
- ۴۰-۱۲-۲ شهرهای باستانی در سرزمین ممسنی.....
- ۴۰-۱۳-۲ شهر نوبندگان
- ۴۱-۱۳-۲ شهر توز (توج) (حسن غازی).....
- ۴۳-۱۴-۲ اماکن مذهبی و تاریخی ممسنی.....
- ۴۸-۱-۳ **۱- بررسی واژگان لری**.....
- ۴۸-۱-۳ ریشه یابی واژگان لری ممسنی در دوران باستان.....
- ۵۶-۱-۳ تطبیق تعدادی از واژگان لری ممسنی با واژگان انگلیسی.....
- ۶۱-۲-۳ هماهنگی های گفتاری مردم ممسنی با مردم قرن های گذشته
- ۶۶-۳-۳ شناخت زبان لری
- ۶۶-۱-۳-۳ بررسی ویژگی های اختصاصی لری ممسنی
- ۶۹-۲-۳-۳ بررسی آواها (واج ها) در زبان لری ممسنی

- ۳-۳-۳ مصوت های مرکب ۷۱
- ۳-۳-۴ تغییر معنی واژه با کشش واج ۷۲
- ۳-۵-۳ صامت ها در زبان لری ممسنی ۷۳
- ۳-۵-۲ صامت ها (بی صدا) آغازین در زبان لری ممسنی ۷۳
- ۳-۴ فرایند شکل گیری واژه در لری ممسنی ۷۸
- ۳-۵ تفاوت تلفظی واج ها در زبان لری با زبان فارسی معیار ۸۲
- ۳-۶ نگاهی به دستور زبان لری ممسنی ۸۵
- ۳-۷ مصدر و مصدر سازی در گویش لری ۹۷
- ۴-۱ چالشی بر فرهنگ مردم ۱۱۵
- ۴-۲ سور (شادی ها) ۱۲۰
- ۴-۲-۱ کند و کاشی بر ازدواج در میان مردم ممسنی ۱۲۰
- ۴-۲-۲ مراحل ازدواج ۱۲۵
- ۴-۲-۲-۱ کهدا کشون ۱۲۵
- ۴-۲-۲-۲ چلوس جواب ۱۲۵
- ۴-۲-۲-۳ شیرینخوارون (شیرینی خوران) ۱۲۶
- ۴-۲-۲-۴ باشلق و ابرون و اجازه ۱۲۶
- ۴-۲-۲-۴ هیمه آرون ۱۲۷
- ۴-۲-۲-۵ باروزی ۱۲۷
- ۴-۲-۲-۶ تدارکات عروسی ۱۲۷
- ۴-۲-۲-۷ حنابندان ۱۲۸
- ۴-۲-۲-۸ دومارو ۱۲۸

- ۹-۲-۲-۴ ساز سحر ۱۲۸
- ۱۰-۲-۲-۴ حادر بو ۱۲۹
- ۱۱-۲-۲-۴ چوب بازی ۱۲۹
- ۱۲-۲-۲-۴ چوپی رقص ۱۲۹
- ۱۳-۲-۲-۴ سوار دو بازی ۱۳۰
- ۱۴-۲-۲-۴ آرایش و لباس عروس ۱۳۰
- ۱۵-۲-۲-۴ بردن عروس به خانه داماد ۱۳۱
- ۱۶-۲-۲-۴ واطلبون ۱۳۳
- ۱۷-۲-۲-۴ پاگشا ۱۳۴
- ۳-۴ آداب ورسوم بعد از تولد ۱۳۴
- ۱-۳-۴ تولد فرزند و کر زون ۱۳۴
- ۲-۳-۴ نامگذاری فرزند ۱۳۵
- ۳-۳-۴ دندون رو ۱۳۷
- ۴-۳-۴ سنت کردن فرزند پسر ۱۳۷
- ۴-۴ جشن ها، اعیاد و مراسم ملی و مذهبی در میان مردم ممسنی ۱۳۸
- ۱-۴-۴ عید نوروز ۱۳۸
- ۲-۴-۴ عید قربان ۱۳۹
- ۳-۴-۴ عید فطر ۱۳۹
- ۵-۴ سوگ (غم ها) ۱۴۰
- ۱-۵-۴ مراسم سوگواری در ایل ۱۴۰
- ۲-۵-۴ رسم های ویژه ای در حین عزاداری عزیزان در گذشته برپا می شد ۱۴۱

- ۶-۴ مراسم عزاداری امام حسین (ع) ۱۴۲
- ۱-۶-۴ تعزیه ۱۴۲
- ۲-۶-۴ تعزیه و اساطیر ۱۴۳
- ۳-۶-۴ تعزیه در ممسنی ۱۴۵
- ۷-۴ باورها و اعتقادات در میان ایل ممسنی ۱۴۷
- ۱-۷-۴ هَدْرَسَه (hadorsa) ۱۴۹
- ۲-۷-۴ داستان هَدْرَسَه ۱۵۰
- ۳-۷-۴ جِن ۱۵۳
- ۴-۷-۴ آل ۱۵۴
- ۵-۷-۴ غرب خونه یا خرفت خونه ۱۵۵
- ۶-۷-۴ درختان مقدس ۱۵۵
- ۷-۷-۴ تَبُو ۱۵۵
- ۸-۷-۴ حیوانات و طبیعت در باور ها و فرهنگ مردم گذشته ۱۵۶
- ۹-۷-۴ پاره ای دیگر از باورهای مردم ممسنی ۱۶۱
- ۱۰-۷-۴ خواب ها ۱۶۸
- ۸-۴ سوگند خوردن (قسم یاد کردن) مردم ممسنی ۱۶۹
- ۱-۸-۴ کره ی حضرت عباس (ع) ۱۷۰
- ۲-۸-۴ اصطلاحات سوگند خوردن ۱۷۰
- ۹-۴ ورزش و بازی در میان مردم ممسنی ۱۷۱
- ۱-۹-۴ مسابقه ی تیر اندازی ۱۷۲
- ۲-۹-۴ مسابقه ی سواردو بازی (اسب دوانی) ۱۷۳

- ۳-۹-۴ کلِ کَلَه بَرَد ۱۷۴
- ۴-۹-۴ گرنا بازی یا چوگو (چوب و گوی) ۱۷۵
- ۵-۹-۴ چوکلی ۱۷۵
- ۶-۹-۴ آرختل ۱۷۶
- ۱۰-۴ بهداشت و درمان در میان مردم ممسنی ۱۷۶
- ۱-۱۰-۴ درمان بیماران ۱۷۷
- ۲-۱۰-۴ درمان و جراحی بعضی بیماری ها در ایل ۱۷۸
- ۱۱-۴ گیاهان دارویی در ممسنی ۱۸۰
- ۱۲-۴ اوزان و مقادیر و تعاون در ایل ممسنی ۱۹۲
- ۱۳-۴ تعاون و انواع آن ۱۹۴
- ۱-۱۳-۴ شیر وهده (وعده) ۱۹۴
- ۲-۱۳-۴ گله به گله ۱۹۵
- ۳-۱۳-۴ گا مردی ۱۹۵
- ۴-۱۳-۴ کشت و زرع نیمه کاری ۱۹۶
- ۵-۱۳-۴ نیم سود (نیمه ی) ۱۹۶
- ۶-۱۳-۴ طراز ۱۹۶
- ۱۴-۴ لباس های سنتی لری (زنان ، مردان) ۱۹۷
- ۵-۱ ادبیات عامیانه (شفاهی) مردم ممسنی** ۲۰۱
- ۱-۱-۵ ویژگی های ادبیات شفاهی ۲۰۴
- ۲-۵ آهنگ ها و ترانه ها و شعرها در میان مردم ممسنی ۲۰۸
- ۳-۵ گونه های موسیقی مردم ممسنی ۲۱۳

- ۱-۳-۵ موسیقی حماسی ۲۱۳
- ۲-۳-۵ موسیقی مذهبی ۲۱۳
- ۳-۳-۵ موسیقی غمونه (غم نامه) ۲۱۴
- ۴-۳-۵ موسیقی سور (شادی) ۲۱۵
- ۴-۵ آهنگ ها و نقش مهتر ها در موسیقی ممسنی ۲۱۶
- ۱-۴-۵ ساز سحر ۲۱۶
- ۲-۴-۵ شهر آشوب ۲۱۷
- ۳-۴-۵ آهنگ و تصنیف های مشهور ممسنی ۲۱۸
- ۵-۵ سرو ها ۲۱۹
- ۶-۵ سوگ در ادب فارسی ۲۳۳
- ۱-۶-۵ رستم و سهراب ۲۳۳
- ۲-۶-۵ اسفندیار روئین تن ۲۳۴
- ۳-۶-۵ ندره ی مادرِ حسنک وزیر ۲۳۵
- ۴-۶-۵ خاقانی شروانی ۲۳۶
- ۵-۶-۵ مسعود سعد سلمان ۲۳۶
- ۶-۶-۵ حافظ ۲۳۷
- ۷-۶-۵ مرثیه و نوحه خوانی (شروه خوانی) در میان لرها ۲۳۸
- ۷-۶-۵ شروه ها ۲۴۰
- ۷-۵ تک بیت ها ۲۴۸
- ۸-۵ لالایی ها ۲۸۲
- ۱-۸-۵ لالایی های قدیمی ۲۸۳

- ۲۸۵..... ۲-۸-۵ لالایی های امروزی
- ۲۹۲..... ۱-۶ افسانه ها (متیل ها) و شباهت ها
- ۲۹۳..... ۱-۱-۶ پیشینه ی افسانه ها
- ۲۹۵..... ۲-۱-۶ گوشه هایی از روایت بزک زنگوله پا در فارسی
- ۲۹۸..... ۲-۶ روایت " شنگ و منگ " در میان لر های ممسنی
- ۳۰۲..... ۳-۶ دووَر دال
- ۳۰۶..... ۴-۶ متیل کره ی ابر و باد
- ۳۲۰..... ۵-۶ متیل (متل ها)
- ۲۲۱..... ۱-۵-۶ نمونه های رایج
- ۳۲۲..... ۲-۵-۶ کا نداشت
- ۳۲۴..... ۳-۵-۶ طاطه خرس
- ۳۲۶..... ۴-۵-۶ متیل شا موری
- ۳۲۸..... ۵-۵-۶ طاطه کیگک
- ۳۲۹..... ۶-۵-۶ متیل برد و گردو
- ۳۳۱..... ۷-۵-۶ اتل
- ۳۳۱..... ۶-۶ اصطلاحات و تعاریف رایج در میان مردم ممسنی
- ۳۳۳..... ۱-۶-۶ دعاها
- ۳۳۷..... ۲-۶-۶ نفرین ها
- ۳۴۲..... ۳-۶-۶ دیگر عبارات و تعاریف پر کاربرد
- ۳۴۶..... ۷-۶ چیستان ها

۱-۷ بررسی زبان زده‌ها لری ممسنی در معیار های اخلاقی

اجتماعی.....۳۴۹

۱- نتیجه گیری.....

پیوست ها:

شاعران لری سرای امروزی ممسنی.....۴۱۳

منابع و مأخذ.....۴۲۳

چکیده انگلیسی

فصل اول

کلیات

۱- کلیات

۱-۱ مقدمه

در هر سرزمین و منطقه مهمترین رکن و شالوده‌ی اصلی که جامعه بر آن چارچوب می‌چرخد و هویت و موجودیت خود را نشان می‌دهد، فرهنگ و دایره‌المعارف آن سرزمین می‌باشد. دایره‌المعارف‌ها مجموعه‌ی شناخت‌ها و ویژگی‌های موقعیتی، اعم از موقعیت جغرافیایی، تاریخی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، آداب و رسوم، باورها، ادبیات، هنر و غیره را در بر می‌گیرد. انسان به واسطه‌ی آن مجموعه شناخت‌ها بهتر می‌تواند جامعه و افرادی که در آن جامعه زندگی می‌کنند، بشناسد و از خلق و خوی و سنت آن‌ها آگاه گردد.

ما باید فرهنگ، آداب و رسوم و زبان بومی و مادری خود را در یابیم و برای آن اهمیت و ارزش قائل شویم. خرده فرهنگ‌ها در آستانه‌ی انقراض اند؛ گویش‌ها در سیر تدریجی و شاید شتابناک محو می‌شوند و سایه‌ی سنگین فرهنگ‌های مهاجر و مهاجم، آینده‌ی فرهنگ و زبان اقوام ایرانی را تهدید می‌کند. این تهاجم تنها در قلمرو فرهنگ ما صورت نگرفته است، بلکه در دیگر اقالیم جهان نیز به نحوی شاخه‌های ترد و شکننده‌ی آن را می‌شکند و فرهنگ و سنت آن جامعه را رو به زوال و نابودی می‌کشاند.

چه باید کرد؟ آیا نهادی همچون فرهنگستان می‌تواند یا توانسته است در این زمینه راهگشا باشد؟ آیا عزمی ملی و همتی بزرگ برای حفاظت و نگهداری از این سرمایه‌ها و میراث عظیم فرهنگی بایسته نیست؟

ما تصور می‌کنیم از یک سو با ریزش و بارش واژگان بیگانه، نوعی فریبی دروغین در زبان رخ

می‌دهد و از طرف دیگر واژگان اصیل و ریشه‌دار، ترکیب‌های پربار و خوش‌آهنگ و سرمایه‌های گران سنگ از متن و بطن زبان و فرهنگ کاسته و زدوده می‌شوند؛ آن افزایش دروغین و این کاهش مداوم چه سرانجامی را برای زبان و فرهنگ به همراه خواهد داشت؟

خانواده‌های امروزی نیز به هر دلیل فرزندان خود را فارسی می‌آموزند و گویش‌های منطقه‌ای و فرهنگ قومی به تدریج پیش پای فرهنگ مسلط رنگ می‌بازند و محو می‌شوند. هم‌اکنون، هر گاه پدر بزرگ‌ها یا مادر بزرگ‌ها با نوه‌های خود برخورد می‌کنند و از روی تفنن واژگان لری را می‌پرسند، اگر نوه‌ها از آن واژه‌ها اطلاعی نداشته باشند؛ پاسخ آن‌ها یا سکوت است یا لبخندی از سر شرمساری، یا خنده‌ای از سر تمسخر! اگر کودکان واژگان زبان مادری را بشناسند، حالتی از شگفت و حیرت در نگاه و سیمای بزرگ‌ترها رخ می‌دهد و این یعنی نسل جدید از فرهنگ و میراث گذشته در حال گسستن است.

فرهنگ و ادبیات ایران و به نوبه‌ی خود فرهنگ و ادبیات مردم ممسنی بزرگ، ارزشمند و قابل بررسی است. با بررسی و کاش است که به ارزش فرهنگ غنی این منطقه و سایر مناطق در فرهنگ و ادبیات ایران زمین پی خواهیم برد. نگارنده در این رساله از زبان و فرهنگ، ادبیات، موسیقی، دانش عوام، باورها،

آداب و رسوم ، پیشینه و تاریخ و جغرافیا ی این سرزمین سخن به میان آورده است چرا که باید از درون حافظه ی تاریخی نسل کهنسال به گذشته ی پرافتخار این سرزمین تلنگری زد . آن ها راویان بسیار خوبی برای بقا و زنده ماندن هویت آیندگان هستند. بر ماست که ظرفیت ها ، میراث فرهنگی و سرمایه ی ارزشمند خود را بشناسیم و گرنه تند بادهایی فرهنگ باختگی همه چیز را نابود می کند. از فرهنگ اصیل و آن همه آداب و رسوم زیبا و سنت های پر رنگ و رو چیزی باقی نخواهد گذاشت .

این رساله در هفت فصل و یک ضمیمه طراحی شده است : فصل اول شامل کلیات می باشد ، فصل دوم از پیشینه ی قوم لر ، واژه ی لر و هویت این قوم، پیشینه ی واژه ی ممسنی ، ساختار ایلی در ممسنی ، آثار باستانی، مناطق دیدنی ، گوشه هایی از تاریخ و جغرافیا و اماکن مذهبی این منطقه سخن به میان می آورد .

در فصل سوم به بررسی زبان لری و ریشه یابی واژگان لری ممسنی در دوران باستان ، تطبیق بسیاری از واژگان با زبان انگلیسی ، بررسی گفتاری مردم ممسنی با قرن ها ی گذشته ، بررسی ویژگی ها و شکل گیری واژگان لری ممسنی و گوشه هایی از دستور زبان لری ممسنی می پردازد.

در فصل چهارم سور و سوگ ، جشن ها ، عروسی ها ، عزاداری ها ، اعتقادات و آداب و رسوم ، ورزش و بازی ها ، بهداشت و درمان ، گیاهان دارویی محلی ، و اوزان و انواع تعاونی ها و پوشش محلی مورد بررسی قرار گرفته است .

در فصل پنجم ادبیات شفاهی (نظم) ویژگی های ادبیات عامیانه ی مردم ممسنی ، آهنگ ها ،

ترانه ها ، تک بیت ها ، سروها و شروه ها و لالایی ها مورد بررسی قرار گرفته است .

در فصل ششم ادبیات عامیانه (نثر) افسانه ها ، مثل ها ، پیشینه ی تاریخی افسانه ها با روایت تعدادی از افسانه ها در ممسنی مانند: دُور دال ، کره ی ابر و باد ، تعدادی از مثل ها و بسیاری از اصطلاحات رایج در میان مردم ممسنی مانند دعا و نفرین و چیستان ها بررسی می شود .

فصل هفت با الگو قرار دادن معیارهای اخلاقی و اجتماعی ، ضرب المثل ها رایج در ممسنی بررسی جامعی می شود .

و در پایان چند تا از شاعران لری سرای ممسنی با نمونه هایی از کارهای آن ها به نگارش کشیده می شود .

۲-۱ تعریف مساله و بیان سؤال اصلی تحقیق

در حقیقت ادبیات هر قومی با فرهنگ آن قوم رابطه ی تنگاتنگی دارد، بدون شناخت فرهنگ و باورهای یک ملت نمی توان ادبیات آن ملت را مورد تجزیه و تحلیل دقیق قرار داد؛ بدین منظور است که این پایان نامه در صدد تبیین فرهنگ ،آداب و رسوم ، ادبیات و زبان مردم ممسنی برآمده است. دراین تحقیق فرهنگ ،آداب و رسوم ،باورها ، آیین های ، زبان وادبیات(نظم ، نثر) که این مقولات را گزارش می دهد ، مورد بررسی قرار می گیرد.

۳-۱ پیشینه ی و ضرورت انجام تحقیق

تا آن جایی که نگارنده آگاهی دارد آثار مکتوب و قابل توجهی درباره ی گویش لری ممسنی وجود ندارد و تا به حال کسی درباره ی فرهنگ و ادبیات شفاهی مردم ممسنی به طور علمی کاری انجام نداده است. در سال های گذشته چند جلد کتاب به چاپ رسیده است که بیشتر به پیشینه و تاریخ و جغرافیای اجتماعی و سیاسی ممسنی پرداخته است قابل یادآوری است. برای نمونه تاریخ و جغرافیای مردم ممسنی از آقای نورمحمد مجیدی- ممسنی در گذر گاه تاریخ از آقای حبیبی فهلیانی- چهار فصل آفتاب از خانم سهیلا شهشهانی. نویسندگان قدیمی مانند حمدالله مستوفی - میرزا فتح گرمارودی برای اولین بار به طور عام به طرز زندگی و گویش لری ممسنی اشاره کرده اند و کتاب سفرنامه میرزا فتح گرما رودی منبع تاریخی خوبی است. با همه این گفتارها ایجاب می کند که کسی به این مهم دست یازد. باشد که جرعه ای برای پژوهش های اساسی آیندگان گردد.

۴-۱ هدف تحقیق

فرهنگ و گویش مردم ممسنی تحت تاثیر زبان رسمی می باشد و به شدت در حال زوال است. در این تحقیق سعی می شود با اشاره به توانمندی ها و اصالت های و باور های ارزشمند دیرینه به اصل باز آفرینی که باعث ماندگاری این فرهنگ و زبان می شود تکیه کرد و به این مهم پرداخت.

در این تحقیق پیشینه ی ایل ممسنی ، گویش لری ممسنی ، فرهنگ ، آداب و رسوم و ادبیات عامیانه ی این مردم در سطح وسیعی از ممسنی بزرگ مورد بررسی و پژوهش قرار می گیرد.

همان طوری که می بینید بسیاری از آداب و رسوم و فرهنگ و باورهای مردم و گویش لری ممسنی و واژگان اصیل لری به سرعت در حال زوال می باشد و دایره ی واژگان اصیل لری روز به روز رو به کاهش می باشد بسیاری از آداب و رسوم پسندیده ی قدیمی که ریشه در هویت و پیشینه ی این مردم دارد در حال فراموشی و نابودی است. تا کنون تحقیق جامعی انجام نگرفته است و کسی به این مهم نیندیشیده است. لذا محقق بر آن است که با به جان خریدن مشکلات، "دست به کاری زند که غصه سر آید."

۵-۱ اهمیت نظری تحقیق

فرهنگ و ادبیات بارور مردم ممسنی و از همه مهم تر گویش لری ممسنی خود یادگار ارزشمندی است که از پدران ما سینه به سینه به ما رسیده است.

این واژگان اصیل لری ، فرهنگ و آداب و رسوم و ادبیات پر بار مردم ممسنی همه و همه عامل پیوند مردم این دیار با طبیعت و زندگی ایلی هستند. هرچند که هنوز مانند فانوسی روشن و زنده است، اما نور کم و زرد رنگ آن اعلام خطری است برای هر ممسنیایی پای بند ایل و تبار خود. این است اگر